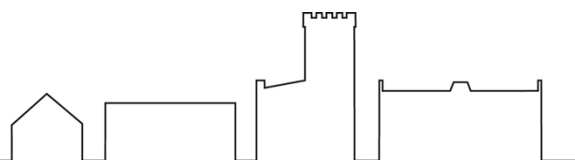

Valåret 2022

En utvärdering om valarbetet till val till riksdag, kommun- och regionfullmäktige i
Danderyds kommun

Innehåll

Inledning.....	2
Internt samarbete	2
Valdeltagande	3
Vallokaler	3
Slutsatser gällande vallokalen i Träffpunkt Enebyberg	5
Allmänna slutsatser gällande vallokalerna.....	5
Lokalansvariga	6
Valmaterial och matleveranser	6
Valsedelsräknare	6
Karta över valdistrikt och vallokaler.....	6
Leverans och hämtning av valmaterial till och från vallokalerna.....	6
Matleveranser.....	6
Röstmottagare och röstmottagning.....	7
Riktlinjer för rekrytering.....	7
Rekryteringsförfarande	7
Arvodesbelopp	7
Bemanningen i vallokalerna	8
Reserver	9
Delad röstlängd	9
Utbildning	10
Ordningen i valsedelsställen	11
Valsedelsställ och utdelning av kuvert	12
Valsedelsutdelning	13
Förtidsröstningen.....	13
Lokaler	13
Öppettider	13
Antal väljare.....	14
Bemanning av förtidsröstningen	15
Transport, förvaring och sortering av mottagna förtidsröster.....	16
Förtidsröstning med begränsat tillträde	17
Ambulerande röstmottagning.....	18
Valdagen.....	18
Onsdagsräkningen	19
Sammanfattande slutsatser att ta med inför kommande val	19

Inledning

Den 11 september 2022 var det valdag för val till riksdag, kommunfullmäktige och regionfullmäktige. Förtidsröstningen ägde rum mellan 24 augusti till och med valdagen den 11 september. Som lokal valmyndighet var valnämnden ansvarig för valgenomförandet i Danderyds kommun. Valarbetet påbörjades i november 2021 och avslutades i november 2022 i och med att denna utvärdering överlämnades till valnämnden.

Syftet med utvärderingen är att ta vara på de erfarenheter från årets valarbete. Det som fungerat bra, utmaningar och de lärdomar som kan användas för att vidareutveckla valarbetet inför kommande valår.

Till grund för utvärderingen ligger dels de erfarenheter som inhämtats av valnämnden och kommunledningskontoret under valet, dels den enkät som skickats ut till samtliga röstmottagare som tjänstgjort under valåret 2022. Enkäten bygger på två delar: en betygsättande del (där 1 är det lägsta betyget och 5 det högsta) och en kommentarsdel med utrymme för att utveckla synpunkter närmare. 66 procent av röstmottagarna som tjänstgjorde i vallokal på valdagen besvarade enkäten och 65 procent av röstmottagarna som tjänstgjorde under förtidsröstningen besvarade den enkät som särskilt rörde förtidsröstningen.

Något som varit en speciell omständighet under valåret 2022 är den pandemi som pågick under årets första kvartal. Detta är något som har påverkat planeringen och genomförandet. Påverkan av covid-19 pandemin att finnas med som ett löpande inslag i utvärderingen av valåret 2022.

Internt samarbete

Likt tidigare valår arbetade kansliet, internservice och säkerhetsenheten med valarbetet. Utöver detta var även kontaktcenter, IT samt utvecklings- och kommunikationsenheten involverade i årets valarbete.

Kontaktcenter bistod med att besvara allmänhetens valrelaterade frågor under verksamhetens öppettider. Genom att använda kommunens kontaktcenter för den här uppgiften följde valarbetet den en-väg-in-princip som kommunen strävar efter för Danderyds invånare. Kontaktcenter utrustades på förhand med tydliga instruktioner inför uppdraget och var även delaktiga i planeringen. Kontaktcenter mottog omkring två valrelaterade samtal per dag under valperioden. Under valdagen besvarades omkring 10 valrelaterade samtal av kontaktcenter. Samarbetet har fungerat mycket väl. Då antalet inkomna samtal från väljare under valdagen var relativt få är det rimligt att valkansliet sköter den uppgiften kommande val. Under den övriga delen av förtidsröstningsperioden bör dock kontaktcenter besvara allmänhetens valrelaterade frågor under dagtid. Valkansliet kan fortsatt besvara frågor under kvällstid fram till och med röstmottagningsställets stängning.

IT ansvarade för de datorer som användes för utskrift av dubblettröstkort under valperioden. De ansvarade även för valtelefonen så att inkommande samtal kopplades till Kontaktcenter under verksamhetens öppettider och till den mobila valtelefonen under kvällstid.

Utvecklings- och kommunikationsenheten engagerades i de olika kommunikationsinsatserna kring valet. Valsamordnaren upprättade en kommunikationsplan som genomfördes tillsammans med utvecklings- och kommunikationsenheten. Insatserna bestod bland annat av framtagning av digitala och fysiska affischer samt framtagning och uppbyggnad av en valhemsida på kommunens hemsida

med kommunspecifik, valrelaterad information till partier och kommuninvånare. Valhemsidan lades på URL: www.danderyd.se/val. Kansliet försåg kommunikation med information till hemsidan. Att använda kommunens hemsida för att sprida kommunspecifik valinformation var ett mycket effektivt förfaringssätt. Det var även enkelt för kommunledningskontoret att redigera informationen vid behov.

Genom att involvera olika enheter på kommunen i valarbetet kunde valarbetet ytterligare effektiviseras och säkerställa en högre allmän säkerhetsnivå då valarbetet blir mindre personberoende. Samarbetet har genomgående fungerat väl och valarbetet inför kommande valår kan bygga vidare på denna modell.

Valdeltagande

I valen till riksdagen, kommunfullmäktige och regionfullmäktige 2022 minskade valdeltagandet i Danderyds kommun i samtliga val med omkring två procentenheter jämfört med valåret 2018.

RKR-val	Riksdagen	Kommunfullmäktige	Regionfullmäktige
2018 Danderyd	91,92 %	90,20 %	90,02 %
2022 Danderyd	89,73 %	87,91 %	87,48 %
2018 Samtliga kommuner	87,18 %	83,75 %	84,12 %
2022 Samtliga kommuner	84,21 %	80,49%	80,18 %

Den här minskningen var en del av en nationell trend. Minskningen var dock lägre i Danderyds kommun än riksgenomsnittet.

Område	Riksdagen, skillnad mot 2018	Kommunfullmäktige, skillnad mot 2018	Regionfullmäktige, skillnad mot 2018
Danderyd	- 2,2%	- 2,29%	- 2,54%
Samtliga kommuner	- 3,0%	- 3,26%	- 3,94%

Under 2022 hade Danderyds kommun landets elfte högsta valdeltagandet i kommunalvalet. Detta kan jämföras med valåret 2018 då Danderyds kommun låg på en sjätte plats.

Vallokaler

Med utgångspunkt i erfarenheter från tidigare valår och för att undvika trängsel under den pågående pandemin fanns anledning att utreda och hitta lokaler med mer generösa utrymmen och separata in- och utgångar.

Valnämnden fastställde följande vallokaler. Det ska noteras att Brageskolan bytt namn till Enebybergs skola (Brage) sedan valåret 2019.

Distrikt	Namn på distrikt	Vallokaler 2019	Vallokaler 2022
1	Gamla Enebyberg	Brageskolan (matsalen)	Enebybergs skola (Brage: matsalen)
2	Sätra äng	Baldersskolan (fritidshem 1)	Baldersskolan (fritidshem 1 och 2)
3	Klingsta	Danderydsgården (stora salen)	Danderydsvallen (caféet)
4	Kevinge Strand-Charlottenberg	Kevingeskolan (matsalen)	Kevingeskolan (matsalen)
5	Kevinge-Mörbyskogen	Fribergaskolan (matsalen)	Fribergaskolan (matsalen)
6	Berga-Rinkeby	Danderydsgården (lilla salen)	Danderydsgården (stora salen)
7	Mörby	Mörbyskolan (caféet)	Mörbyskolan (caféet)
8	Nora	Baldersskolan (fritidshem 2)	Baldersskolan (matsalen)
9	Anneberg	Brageskolan (matsalen)	Brageskolan (musiksalen)
10	Norra Djursholm	Norra Åsgårds förskola	Vendestigens förskola
11	Mellersta Djursholm	Vasaskolan (matsalen)	Vasaskolan (matsalen)
12	Djursholms Ekeby	Ekebyskolan (idrottshallen)	Ekebyskolan (idrottshallen)
13	Långängen-Tranholmen	Långängsskolan (fritidshem)	Långängsskolan (fritidshem)
14	Stocksund	Idalagården	Idalagården
15	Svalnäs	Svalnässkolan	Svalnässkolan (matsalen)
16	Södra Djursholm	Kornvägens förskola	Skattkistans förskola
17	Djursholms Ösby	Ekebyskolan (matsalen)	Ekebyskolan (matsalen)
18	Sikreno	Marina Läroverket (Flaggskeppet)	Marina Läroverket (Flaggskeppet)
19	Inverness	Stocksundsskolan (biblioteket)	Stocksundsskolan (Idrottshallen)
20	Västra Enebyberg	Träffpunkt Enebyberg (öppna förskolan)	Träffpunkt Enebyberg (nedre plan)

De nya lokalerna som valdes är större till ytan än sina föregångare. Sju av totalt åtta lokaler har dessutom möjlighet att ha separata in- och utgångar. Totalt har 11 av 20 lokaler möjlighet att ha separata in- och utgångar.

Samtliga vallokaler bedömdes vara förenliga med vallagens krav i fråga om lokalisering, tillgänglighet, värdeneutralitet, avskildhet och öppethållande. För att uppfylla kravet om tillgänglighet utrustades Danderydsvallens café, Svalnässkolans matsal och Stocksundsskolans idrottshall med ramp.

Nödvändiga tillgänglighetsåtgärder genomfördes i enlighet med rekommendationer från Myndigheten för delaktighet.

Av enkäten framgår att röstmottagarna i allmänhet fann att vallokalerna lämpade sig väl för röstmottagning. Vallokalerna gavs ett gott betyg på 4,13 av 5 möjliga gällande allmän lämplighet för röstmottagning och 4,11 av 5 möjliga gällande vallokalernas tillgänglighet för väljare med funktionsnedsättning.

Slutsatser gällande vallokalen i Träffpunkt Enebyberg

Den vallokal som under tidigare valår beskrivits som problematisk är Träffpunkt Enebyberg vid Eneby torg. Vallokalen ligger i byggnadens källarvåning med entré på baksidan mot Cedervägen 2. Lokalen kan även nås från ingången mot Eneby torg, men då det förutsätter att väljare använder trappa eller hiss till källarplanet samt leder väljare förbi en kyrksal som bedriver verksamhet under valdagen, är den ingången inte lämplig.

Vallokalen i Träffpunkt Enebyberg ligger i det distrikt som har högst valdeltagande i kommunen, samtidigt som antalet väljare är över genomsnittet med knappt 1 300 väljare. Detta i kombination med något snäva utrymmen ledde till att det kontinuerligt under valdagen 2018 uppstod köbildning och trängsel, vilket innebar påfrestningar för både väljare och röstmottagare. Av denna anledning fanns det inte tillräckligt med tid för att granska förtidsrösterna innan röstmottagningen avslutades klockan 20.00.

Eftersom det saknas goda alternativ på vallokaler i valdistriktet beslutade valnämnden att behålla vallokalen i Träffpunkt Enebyberg. Särskilda ansträngningar gjordes dock för att planera flödet av väljare så att lokalens förutsättningar kunde nyttjas fullt ut. Ingången förlades till en enda ingång, den mot Cedervägen, samtidigt som den inledande korridoren användes för att rymma kön. Valsedelställena placerades i utrymmet utanför och utökades till tre (i stället för två). Nästa rum reserverades åt valskärmarna och det sista rummet för avprickningsbordet. I detta rum användes utgången så att väljaren inte behövde möta kön för att ta sig ut. Planeringen innebar således att maximalt utrymme nyttjades. Röstmottagarna placering ordnades så att de kunde ha ögonkontakt och kommunicera när fler väljare kunde släppas in. Bemanningen ökades till åtta röstmottagare. Planeringen gav utdelning och köbildning och trängsel blev inte en utmaning.

En komplicerande omständighet som kvarstår är att byggnaden för vallokalen Träffpunkt Enebyberg delas med Svenska kyrkan. Därmed har vallokalen sådan religiös anknytning som enligt vallagen bör undvikas. Då det saknas alternativ, samtidigt som lokalen erbjuder god tillgänglighet i enlighet med vallagens bestämmelser, bör lokalen fortsatt vara aktuell inför kommande val.

Allmänna slutsatser gällande vallokalerna

Ytterligare vallokaler som behövde extra planering och särskilt stöd vid möblering i år var Vendestigens förskola och Skattkistans förskola. Vendestigens förskola har korridorer och rum som förutsätter god planering för att få till ett bra flöde. Skattkistan förskola har något snäva utrymmen som kräver att möblering måste ske mycket noggrant.

Vallokalerna i årets val bedöms i allmänhet vara lämpliga för ändamålet. Det märktes inte minst på relativt frånvaro av trängsel och långa köer. En slutsats är dock att planeringen av flödet i vallokalen är av stor vikt och att ordförandena bör ges extra stöd med detta. I enkätundersökningen fick Svalnässkolans matsal lägst betyg gällande vallokalens lämplighet: 2 av 5 möjliga. Lokalen hade inte möblerats enligt givna instruktioner, vilket kan vara anledningen till det lägre betyget. En ramp hade installerats vilket möjliggjorde separata in- och utgångar – något som dock inte nyttjades.

Stöd för planering gavs under utbildningarna men även individuellt till vissa ordförande. Detta stöd bör även ges under kommande valår. Extra stöd bör ges till följande vallokaler: Träffpunkten Enebyberg, Skattkistans förskola, Svalnässkolan och Vendestigens förskola.

Lokalansvariga

Syftet med att ha en lokalansvarig för varje lokal är att ha alltid ha en kontaktperson som är tillgänglig under hela valhelgen och som kan lösa frågor om låsning och larm. Lokalansvarig kan också hjälpa till med andra arbetsuppgifter som möblering och skräphantering. Uppdraget tilldelas ofta vaktmästare eller annan ordinarie personal på den verksamhet som lokalen tillhör.

Det är fördelaktigt att ha någon som är lokalansvarig då det ofta uppstår praktiska frågor kring lokalen. Det underlättar även möbleringen av vallokaler inför valdagen. En utmaning består i att definiera arbetsmomenten i rollen, vilket har visat sig då uppgifterna utförts med något skiftande resultat.

I vissa fall var en och samma person lokalansvarig för flera lokaler vilket innebär att arvodet inte kom att avspegla arbetsinsatsen. Valnämnden kan därför behöva se över differentierade arvoden till lokalansvariga kommande valår.

Valmaterial och matleveranser

Valsedelsräknare

Inför valåret 2022 köptes valsedelsräknare in till alla valdistrikt. Den modell som användes var både lättanvänd, pålitlig och kunde räkna sedlarna buntvis. Valsedelsräknarna var mycket uppskattade av röstmottagarna och effektiviserade årets rösträkning. Slutsatsen är att valsedelsräknare bör användas under kommande valår.

Karta över valdistrikt och vallokaler

Liksom valåren 2019 och 2018 togs en karta fram över kommunens valdistrikt och vallokaler i A0-format. Kartan sattes upp i varje vallokal och gav goda förutsättningar för att hjälpa väljare som råkat gå till fel lokal. Kartan fyllde sitt syfte och bedöms vara ett bra hjälpmedel. En liknande karta bör tas fram inför kommande valår.

Leverans och hämtning av valmaterial till och från vallokalerna

Ansvariga för vallokalerna gavs tidig möjlighet att lämna önskemål om leverans- och hämtningstider av valmaterial, något som underlättade den logistiska planeringen. Önskemålen sammanställdes i ett körschema med kontaktuppgifter till respektive lokalansvarig. Flera lokalansvariga önskade leverans under fredag eftermiddag innan valdagen och hämtning måndag morgon vilket skapade logistiska problem. Utkörning och upphämtning av valmaterial genomfördes av internservice. En slutsats till kommande valår är att utkörningen i större utsträckning bör spridas ut över flera dagar. Internservice bör även fortsättningsvis ansvara utkörning och upphämtning av valmaterial.

Matleveranser

Sallad till lunch, wraps till kvällsmat, energibars, muffins och kaffe levererades av en cateringfirma under valdagen till samtliga vallokaler. Leveranserna sköttes av internservice. Att förse vallokalerna med förtäring bedöms vara gynnsamt för valarbetet varför valnämnden bör fortsätta med detta kommande valår.

Röstmottagare och röstmottagning

Riktlinjer för rekrytering

I likhet med valåret 2018 och 2019 antog valnämnden följande tre principer för rekrytering inför valåret 2022:

- politiker på valbar plats får inte tjänstgöra som röstmottagare,
- flera personer från samma familj ska inte tjänstgöra på ett och samma röstmottagningsställe,
- en god åldersspridning och god balans mellan erfarna röstmottagare och nya röstmottagare ska eftersträvas.

Det sistnämnda innebar en målsättning att ungefär hälften av röstmottagarna i vallokalerna skulle ha tidigare erfarenhet medan den andra halvan var nya i uppdraget.

Riktlinjer följdes fullt ut och orsakade inte några nämnvärda utmaningar.

Rekryteringsförfarande

Rekrytering av röstmottagare utgår ifrån tre grupper: förtroendevalda, tjänstemän och allmänheten.

Förtroendevalda kontaktas direkt genom e-post med inbjudan att lämna intresseanmälan.

Tjänstemän har under tidigare valår inbjudits att lämna intresseanmälan genom kommunens intranät. Inkomna intresseanmälningar från tjänstemän har under de senaste valåren varit något få. Därför gjordes extra insatser i år där chefer informerade tjänstemän om möjligheten att vara röstmottagare på kommunens APT-möten. Trots detta sågs ingen betydande ökning av inkomna intresseanmälningar från kommunens tjänstemän. Till kommande valår bör andra sätt att nå ut till målgruppen ses över.

Allmänheten har under tidigare valår underrättats genom meddelande på kommunens hemsida, artikel i DanderydsAktuellt och genom inlägg på sociala medier. De två sistnämnda metoderna har varit särskilt effektiva. Dessa insatser gjordes även i år. Likt tidigare valår skickades ett informationsmejl ut till de personer som tidigare tjänstgjort som röstmottagare. I mejlet informerades samtliga om att rekryteringen för årets röstmottagare påbörjats. Länken till rekryteringsannonsern bifogades i mejlet. Detta var ett mycket effektivt förfaringsätt. Under det första dygnet inkom över 40 intresseanmälningar. Den 11 mars publicerades en artikel i Danderydsaktuellt med information om möjligheten att vara röstmottagare.

Bedömningen från tidigare valår har varit att representationen bland personer i åldrarna 18–25 bör ökas. I år gjordes därför extra ansträngningar för att nå ut till målgruppen. Gymnasieskolor i Danderyds kommun kontaktades och gav tillåtelse att sprida information till gymnasieelever om möjligheten att bli röstmottagare. Detta gav goda resultat och antalet inkomna intresseanmälningar från målgruppen ökade.

Totalt inkom 266 intresseanmälningar under valåret 2022. För att säkerställa kvaliteten i rekryteringen hölls korta intervjuer per telefon med alla kandidater som inte varit röstmottagare tidigare. Förfarandet var mycket tidskrävande och knappt genomförbart med nuvarande personalresurser, vilket bör beaktas inför kommande valår.

Arvodesbelopp

Valnämnden höjde arvodesbeloppen inför valåret 2022 med 1 100 kronor för uppdraget som ordförande, 300 kronor för uppdraget som vice ordförande, samt 300 kronor för uppdragen

röstmottagare och lokalansvarig. Höjningarna skedde med utgångspunkt i en indexuppräknning och med hänsyn till arvodesnivåerna i övriga länet. Ett syfte var att differentiera arvoden med anledning av tyngden i uppdraget som ordförande. Detta gjordes i enlighet med slutsatserna från valåren 2018 och 2019. Ordföranden har fler arbetsuppgifter och betydligt större ansvar än övriga röstmottagare, något som bör återspeglas i arvodesnivåerna. Dessutom är det svårare att rekrytera ordförande och förhoppningen är att högre arvoden ska underlätta att förmå kvalificerade röstmottagare och vice ordförande att ta på sig uppdraget. Bedömningen är att denna differentiering bör fortsätta kommande valår.

Eftersom utbildning inför uppdraget är ett obligatoriskt krav för att kunna förordnas som röstmottagare inkluderades ersättningen för genomförd utbildning i grundarvodet. Bedömningen är att detta är lämpligt. Valnämnden beslutade dock att ordförande, röstmottagare eller reserv som genomfört utbildning men inte kunnat utföra uppdraget skulle arvoderas med 400 kronor för genomförd utbildning. Detta gjordes för att uppmuntra personer som hade symptom på covid-19 att stanna hemma och på så vis minska smittspridning av covid-19 i samband med röstmottagning. Totalt mottog tio personer detta arvode. Huruvida detta arvode ska behållas får göras med utgångspunkt i de förhållanden som gäller kommande valår.

Roll	Arvode 2018	Arvode 2022
Ordförande i valdistrikt	3 900 kr inkl. utbildning	5 000 kr inkl. utbildning
Vice ordförande i valdistrikt	3 600 kr inkl. utbildning	3 900 kr inkl. utbildning
Röstmottagare valdag	2 900 kr inkl. utbildning	3 200 kr inkl. utbildning
Reservröstmottagare valdag		1 100 kr inkl. utbildning. Ytterligare 2 100 kr vid inkallelse
Lokalansvarig	2 800 kr	3 100
Ordförande, röstmottagare eller reserv som genomfört utbildning men som inte kunnat utföra uppdraget:	-	400 kronor för utbildningen
Röstmottagare förtidsröstning	165 kronor i timmen	170 kronor i timmen

Bemanningen i vallokalerna

I Danderyds kommun har grundbemanningen under tidigare valår varit sex personer per vallokal. Under valdagen har det därmed varit fyra röstmottagare i vallokalen vid varje tillfälle för att möjliggöra att två kan gå på rast. Slutsatserna i utvärderingen från 2018 visade att bemanningen behövde utökas till kommande valår. Under 2019 förstärktes bemanningen för vallokalerna i Ekebyskolan, Brageskolan, Baldersskolan, Träffpunkt Enebyberg och Danderydsgården med ytterligare en röstmottagare. Slutsatserna i utvärderingen från 2019 visade att grundbemannning i samtliga distrikt borde utökas till sju röstmottagare med förstärkning i de ovan nämnda distrikten inför det kommande RKR-valet 2022. Detta för att ge vallokalerna bättre förutsättningar att kunna hantera en större mängd väljare och köbildning. Inför valåret 2022 beslutade Valnämnden att utöka bemanningen i vallokalerna till sju röstmottagare per vallokal, samt att de valdistrikt som hade större utmaningar skulle förses med ytterligare en röstmottagare.

En annan bidragande orsak till den utökade grundbemanningen var den delade röstlängden. I år var det första valåret som Danderyds kommun använde delad röstlängd (vilket utvecklas ytterligare i avsnittet *delad röstlängd*). En grundbemanning på sju röstmottagare var en nödvändig förutsättning för att arbetssättet med delad röstlängd skulle kunna nyttjas.

Av enkäten framgår att lokaler som haft en grundbemanning på åtta personer gett ett högre betyg till bemanningen och uttryckt en större nöjdhet än de lokaler som haft en grundbemanning på sju personer. Det genomsnittliga betyget är dock högt: 4,38 av 5 fem möjliga.

Något som visade sig tydligt under årets val är att antalet röstmottagare i vallokalen utgör en viktig faktor för kvaliteten i valarbetet. Dessutom medför införandet av delad röstlängd ett behov av fler röstmottagare. Grundbemanningen bör vara åtta röstmottagare per vallokal, och i vissa vallokaler bör det övervägas med ytterligare en, det vill säga nio totalt.

Reserver

Utöver bemanningen i vallokalerna rekryterades 14 reserver som kunde inkallas vid eventuella vakanser. Dagen före valdag uppstod en vakans. Under valdagen uppstod ytterligare sju vakanser som kunde fyllas med reserver under valdagen. En reserv kallades även in som förstärkning till distrikt 16 (Skattkistans förskola) då granskningen av förtidsrösterna gick långsamt. Totalt inkallades nio av totalt fjorton reserver. Antalet reserver visade sig därmed vara tillräckligt. Att ha fjorton reserver visade sig ge stabilitet och trygghet och bör vara utgångsläget kommande valår.

Delad röstlängd

I utvärderingen från 2018 framgår att granskningen av förtidsröster var ett svårt moment att hinna med i många valdistrikt. Detta beskrivs ha varit en bidragande faktor till att inlämningen till valnämndens mottagning under valnatten blev försenad. Delad röstlängd användes därför under valåret 2022. En delad röstlängd beställs hos Valmyndigheten och är gratis. Delad röstlängd innebär att röstlängden är delad i två häften. Del ett innehåller valdistriktets äldre röstberättigade medan del två innehåller de yngre. Att ha delad röstlängd innebär att en röstlängdsdel alltid är tillgänglig för granskning och avprickning av förtidsröster medan den andra används för att pricka av väljare i vallokalen.

Syftet med delad röstlängd är alltså att kunna granska och pricka av förtidsrösterna snabbare. Delad röstlängd kräver en högre bemanning i och med att åtminstone tre men helst fyra röstmottagare krävs vid avprickningsbordet under tiden förtidsröster granskas. Ordförandena fick därför rådet att schemalägga högre bemanning under morgon och förmiddag så att förtidsrösterna skulle hinna granskas färdigt under denna tid. En del lyckades med det, men det visade sig att en grundbemanning om sju röstmottagare per vallokal inte räckte till.

Ett problem bestod i svårigheten att lära ut hur arbetet med delad röstlängd ska ske. Röstmottagarna instruerades under utbildningen, och gavs även skriftliga instruktioner i vallokalen. Ordförandena fick även extra utbildning genom den särskilda ordförandeutbildningen. När instruktionerna skulle omsättas i praktiken visade det sig på flera håll att handledning på plats behövdes.

Trots detta gav röstmottagare arbetet med delad röstlängd ett gott betyg på 4,08 av 5 möjliga. I enkäten uppges bemanning varit den huvudsakliga utmaningen för att nyttja delad röstlängd på bästa sätt.

Bedömningen är att delad röstlängd har en stor potential att effektivisera granskningen av förtidsröster i vallokal om rätt arbetssätt nyttjas varför det bör vara aktuellt kommande val. Bedömningen är även att en grundbemanning på åtta röstmottagare per vallokal krävs för att arbetet med delad röstlängd ska fungera väl. I vissa vallokaler som Träffpunkt Enebyberg och de valdistrikt som delar byggnad bör bemanningen helst uppgå till nio röstmottagare. Schemaförslag för röstmottagares tjänstgöring under valdagen (som ges till ordförandena) bör utgå från en högre bemanning under morgon och förmiddag för att ge förutsättningar för att hinna med att granska och avpricka förtidsrösterna så tidigt som möjligt.

Utbildning

I år anordnades totalt fyra grundutbildningstillfällen: två tillfällen för de röstmottagare som skulle tjänstgöra under valdagen, ett för förtidsröstmottagare samt ett uppsamlingstillfälle för dem som inte kunnat delta på något av de ordinarie utbildningstillfällena. Alla utbildningstillfällen var två timmar långa. Entrétorget användes som lokal för samtliga utbildningstillfällen, med undantag för uppsamlingsutbildningen och utbildningen för ordförandena då Mötesparkens rum användes.

I utvärderingen från 2018 lyftes önskemål om ytterligare praktiska moment i utbildningen. Under årets utbildningar lades därför extra ansträngningar för att visa valmaterial så som valurna, valsedelsställ, bild på tom röstlängd, blanketter, omslag, valkassar med mera. Inför årets utbildningar uppmanades röstmottagarna att gå Valmyndighetens digitala utbildning om röstmottagande före kommunens obligatoriska utbildning. Den digitala utbildningen bestod till stor del av utbildningsfilmer i röstmottagning och var väldigt uppskattad av årets röstmottagare. Valmyndighetens filmer har som utbildningsredskap visat sig vara effektiva att konkretisera och förklara olika arbetsmoment i uppdraget som röstmottagare.

Av enkätundersökningen kan det anas att personer som på förhand tagit del av valmyndighetens utbildningsmaterial hade lättare att ta till sig informationen på kommunens obligatoriska utbildning och kände sig mer förberedda inför sin tjänstgöring. Under kommande valår bör röstmottagare starkt rekommenderas att ta del av Valmyndighetens utbildningsmaterial före deltagande i kommunens obligatoriska utbildning. Röstmottagarna bör även rekommenderas att läsa handledningen (om röstmottagning i vallokal) innan utbildningen.

I enkätundersökningen gavs utbildningen för röstmottagare i vallokal 4,09 av 5 möjliga och utbildningen för röstmottagare i förtidsröstning 3,77 av 5 möjliga.

Även i år framkom önskemål om att fokusera röstmottagarutbildningen ytterligare på röstmottagarens arbetsuppgifter och röstmottagningens olika moment som exempelvis rösträkning och granskning av förtidsröster med delad röstlängd, och mindre på för valsystemets struktur och lagstiftning. Då vallagen ställer vissa krav på utbildningens innehåll är möjligheten att förändra innehållet något begränsad. Till viss del skulle det dock vara möjligt att bearbeta utbildningen så att praktiska moment får ett större utrymme. För att hinna med praktiska övningar i den obligatoriska utbildningen skulle utbildningstiden behöva förlängas eller ske vid flera tillfällen. Eftersom utbildningen redan tar betydande resurser i anspråk är det tveksamt om önskemålet om praktiska moment i den obligatoriska utbildningen kan tillgodoses fullt ut. Med detta sagt ska det praktiska perspektivet inte underskattas och det bör vara utgångspunkten när utbildningen ska planeras inför kommande valår. I enkätundersökningen framfördes ett förslag om att anordna en frivillig workshop där röstmottagare får möjlighet att testa på de olika momenten på ett

röstmottagningsställe. Detta skulle kunna vara ett komplement till den obligatoriska utbildningen och bör utredas till nästa valår.

En nyhet för i år var att ordförande och vice ordförande bjöds in till en särskild utbildning utöver den obligatoriska röstmottagarutbildningen. Detta med anledning av det tyngre ansvar och fler arbetsmoment som följer med ordföranderollen. En ordförandeutbildning kan ge förutsättningar att ordförandena tar till sig information som är av särskilt vikt och att särskilt diskutera sådana frågor är förbehållen ordföranderollen såsom arbetsledning och möblering. En liknande ordförandeutbildning bör anordnas till kommande valår.

Ett moment som bör förtydligas ytterligare under kommande valår är arbetsmetoden med den delade röstlängden. Delad röstlängd är en ny arbetsmetod i Danderyds kommun. Trots att arbetsmetoden beskrevs ingående i utbildningen och skriftliga rutiner i samtliga vallokaler uppstod viss förvirring i vissa valdistrikt under valdagen. Att metoden är ny i kommunen bär sannolikt en stor del av förklaringen till det. Slutsatsen till kommande valår är att se över hur fler praktiska moment kan vävas in i utbildningen.

Så långt det är känt förekom det under årets val inte några felaktiga avprickningar av väljare felprickningar i röstlängderna. Detta är en betydande framgång. En trolig förklaring är det fokus som lades under utbildningen på att det var obligatoriskt att linjal skulle användas kontinuerligt under avprickningen.

Ordningen i valsedelställen

I ett vägledande ställningstagande rekommenderade Valmyndigheten hur valsedlarnas skulle placeras i valsedelställen (Dnr. VAL-393). Syfte var att upprätthålla förtroendet för valsystemet och underlätta för väljaren att orientera sig bland valsedlarna. Rekommendationen innebar att valsedlarna skulle exponeras likformigt på alla röstmottagningsställen. Det skulle också vara lätt för röstmottagarna att ha överblick och hålla ordning bland valsedlarna. Danderyds kommun följde Valmyndighetens rekommendation.

Sedlarna lades ut enligt följande. Partivalsedlar som uppfyller krav för utläggning i valsedelställ ska läggas ut i valsedelstället längst till vänster. Partivalsedlarna ska ställas i varsin lodrät rad i ordningen riksdag (gul), kommunfullmäktige (vit) och regionfullmäktige (blå). Valsedlarna ska i varje rad stå i bokstavsordning efter den partibeteckning som partiet anmält sitt deltagande. I följande två valsedelställ – det i mitten och det till höger – ska namnvalsedlar för samtliga partier ställas i samma ordning som partivalsedlar: i varsin lodrät rad i ordningen riksdag (gul), kommunfullmäktige (vit) och regionfullmäktige (blå) samt i bokstavsordning efter partibeteckning i varje lodrät rad.

Detta konkretiseras enligt följande schema:

Valsedelstätt 1 PARTIvalsedlar			Valsedelstätt 2 NAMNvalsedlar			Valsedelstätt 3 NAMNvalsedlar		
A	A	A	A	A	A	L	L	L
B	B	B	B	B	B	M	M	M
C	C	C	C	C	C	N	N	N
D	D	D	D	D	D	O	O	O
E	E	E	E	E	E	P	P	P
F	F	F	F	F	F	Q	Q	Q
G	G	G	G	G	G	R	R	R
H	H	H	H	H	H	S	S	S
I	I	I	I	I	I	T	T	T
J	J	J	J	J	J	U	U	U
Blanka	Blanka	Blanka	K	K	K	V	V	V

Den schematiska bilden skickades ut till vallokaler tillsammans med ett foto på ett valsedelstätt med komplett uppsättning av sedlar. Detta bör göras även inför kommande valår.

En utmaning visade sig i att valsedelsordningen upplevdes av väljarna som svårnavigerad och i vissa fall ologisk, något som går emot valmyndighetens syfte med valsedelsordningen. Till nästa valår skulle en schematisk bild över valsedelsordningen kunna sättas upp på insidan av avskärmningen av valsedelställen för att skapa större förståelse hos väljarna.

Valsedelstätt och utdelning av kuvert

Nytt för valåret 2022 är ett skärpt krav i vallagen om valsedlarnas placering. Enligt den nya bestämmelsen ska det ordnas en lämplig avskärmd plats där valsedlar kan läggas ut och där väljarna var för sig kan ta sina valsedlar utan insyn (8 kap. 2 § vallagen). Redan under valåret 2019 användes avskärmningar av valsedelstätt i Danderyds kommun.

I utvärderingen från valåret 2018 beskrevs valsedelställen som ”flaskhalsar” för flödet i vallokalen. Detta kunde dels härledas till att varje vallokal endast hade en valsedelstation (tre valsedelstätt), dels att många väljare gjorde i ordning sin röst vid valsedelstället i stället bakom valskärmen. Detta stoppade flödet i vallokalerna och orsakade köer.

För att förebygga köbildning i årets val försågs varje vallokal med antingen två eller tre valsedelstationer (tre valsedelstätt per valsedelstation), beroende på storlek av vallokal. Valkuvert delades ut till väljaren först efter det att hen tagit sina valsedlar. I enkätundersökningen gavs utdelningen av valkuvert efter valsedelstätt ett genomsnittligt betyg på 4,02 av 5 möjliga. Röstmottagare upplevde ett bättre flöde i vallokalerna och köbildning har inte beskrivits som en utmaning i någon vallokal under årets val vilket är en stor framgång. Den främsta kritiken bestod av att det nya arbetssättet skapat förvirring och irritation bland väljare samt att vissa väljare uttryckt en oro för att röjande av valhemligheten i och med att väljare har behövt bära sedlarna från valsedelstället till valskärmen.

Valsedelsutdelning

Av vallagen följer att det på ett röstmottagningsställe eller i ett utrymme intill detta inte får förekomma propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val. Inför valåret 2018 fattade valnämnden beslut att valsedelsutdelning inte fick förekomma inom en tio meters radie från röstmottagningsställets ingång. Partierna gavs på så sätt ett och samma avstånd att förhålla sig till och gav bättre förutsättningar för likabehandling av partiernas valsedelsutdelare. Regeln fick en god effekt, även om det stundtals var svårt för röstmottagare att kontrollera att avstånden hölls.

Inför valåret 2022 ändrades regeln så att valsedelsutdelning inte fick förekomma inom fem meter från röstmottagningens entré samt fem meter från bildad kö. Den här regeln efterlevdes väl och mottog ett högt genomsnittligt betyg i enkätundersökningen: 4,53 av fem möjliga.

Slutsatsen är att en avståndsregel fyller sitt syfte och att fem meter är en lämplig avvägning.

Förtidsröstningen

Sedan ett antal valår tillbaka har förtidsröstmottagning i Danderyds kommun anordnats på biblioteken i Djursholm, Enebyberg och Stocksund samt i Mörby centrum.

Lokaler

Entrétorget är en alldeles nybyggd lokal som ligger i anslutning till kommunens kontaktcenter i Mörby centrum. Lokalen invigdes under hösten 2021 och är en utmärkt lokal för röstmottagning. Den är tillgänglighetsanpassad, värdeneutral, möjlig att göras avskild från övrig verksamhet och kan hållas öppen i enlighet med vallagens krav. Utöver detta är det en ljus lokal som är väl tilltagen till ytan.

Valnämnden beslutade att biblioteken i Djursholm, Enebyberg och Stocksund samt Entrétorget i Mörby centrum skulle användas för förtidsröstning under valåret 2022. Bibliotekens lokaler bedömdes också vara förenliga med vallagens krav i fråga om lokalisering, tillgänglighet, värdeneutralitet, avskildhet och öppethållande.

Entrétorget i Mörby centrum och biblioteken i Enebyberg och Stocksund fungerade väl för röstmottagning. Lokalen i Djursholms bibliotek visade sig dock vara för liten för att kunna tillmötesgå den stora väljartillströmningen. Antalet mottagna väljare ökade markant i år på Djursholms bibliotek som såg en ökning på 45 procent jämfört med valåret 2018. Lokalen såg som följd en del köer och arbetsmiljön blev under vissa dagar ansträngd för röstmottagarna. Till nästa valår bör därmed en mer rymlig lokal i Djursholms bibliotek användas för röstmottagning. Lokalen bör vara stor nog att kunna använda dubbla avprickningsbord vid behov. Bibliotekets tidningsrum skulle kunna vara ett alternativ.

Öppettider

Enligt vallagen ska det finnas ett öppet röstmottagningsställe varje dag under hela förtidsröstningsperioden. Under årets val pågick perioden mellan 24 augusti och 11 september. Under valdagen ska även en förtidsröstningslokal hållas öppen lika länge som vallokalerna, det vill säga från klockan 08.00 till 20.00.

Förtidsröstningens öppettider på biblioteken följde bibliotekens ordinarie öppettider. Detta innebar vissa avvikelser i de planerade öppettiderna. De genomförda tiderna redovisas i tabellen nedan. Det innebar att öppettiderna på Enebybergs bibliotek förlängdes under tisdagar och onsdagar med två timmar. På torsdagar förkortades öppettiderna med två timmar och fredagar förkortades de med en timme. På Stocksunds bibliotek försköts öppettiderna en timme på onsdagar från 13.00–18.00 till 12.00–17.00.

Entrétorget i Mörby Centrum hade mycket generösa öppettider. Förtidsröstningen öppnade samtidigt som kommunens kontaktcenter och stängde när gallerian i Mörby Centrum stängde, med undantag för helger då röstmottagningen stängde en timme före gallerian. Under valdagen hölls röstmottagningsstället på Entrétorget öppet från klockan 08.00 till 20.00 i enlighet med vallagens krav. Under förtidsröstningsperioden gav Entrétorgets generösa öppettider goda möjligheter för väljare att förtidsrösta. Då drygt 53 procent av kommunens förtidsväljare valde att rösta på Entrétorget under valåret 2022 och 60 procent under valåret 2018 är de öppettiderna motiverade. Öppettiderna på Entrétorget bör fortsatt vara generösa under kommande valår.

Djursholms bibliotek			Enebybergs bibliotek		
Måndag:	11:00–19:00	(8 timmar)	Måndag:	11:00–19:00	(8 timmar)
Tisdag:	11:00–17:00	(6 timmar)	Tisdag:	11:00–19:00	(8 timmar)
Onsdag:	11:00–17:00	(6 timmar)	Onsdag:	11:00–19:00	(8 timmar)
Torsdag:	11:00–17:00	(6 timmar)	Torsdag:	11:00–17:00	(6 timmar)
Fredag:	11:00–17:00	(6 timmar)	Fredag:	11:00–16:00	(5 timmar)
Lördag:	11:00–15:00	(4 timmar)	Lördag:	11:00–15:00	(4 timmar)
Söndag:	Stängt		Söndag:	Stängt	
Entrétorget (Mörby Centrum)			Stocksunds bibliotek		
Måndag:	08:00–19:00	(11 timmar)	Måndag:	12:00–17:00	(5 timmar)
Tisdag:	08:00–19:00	(11 timmar)	Tisdag:	13:00–18:00	(5 timmar)
Onsdag:	08:00–19:00	(11 timmar)	Onsdag:	12:00–17:00	(5 timmar)
Torsdag:	08:00–19:00	(11 timmar)	Torsdag:	12:00–17:00	(5 timmar)
Fredag:	08:00–19:00	(11 timmar)	Fredag:	Stängt	
Lördag:	11:00–15:00	(4 timmar)	Lördag:	Stängt	
Söndag:	12:00–15:00	(3 timmar)	Söndag:	Stängt	
Valdagen:	08:00–20:00	(12 timmar)	24 aug	13:00–18:00	(5 timmar)

Antal väljare

Under valåret 2022 ökade det totala antalet mottagna förtidsröster i Danderyds kommun med 912 väljare, vilket motsvarar 9,8 procent. Ökningen i Danderyds kommun följde rikstrenden och låg även högre än rikstrenden vars ökning låg på 7,5 procent.

Danderyds kommun mottog röster från totalt 10 261 väljare. Av dessa var 8 969 interna röster, vilket innebär att cirka 37 procent av alla kommunens röstberättigade valde att rösta på något av kommunens ordinarie förtidsröstmottagningsställen under valåret 2022.

Den största ökningen i antal mottagna väljare var på Djursholms bibliotek som såg en ökning på 45 procent. Djursholms bibliotek har sedan 2010 legat stabilt med mellan 1 300–1 750 mottagna väljare per valår. Den oväntat kraftiga ökningen orsakade köbildning och bemanningen var under sista veckan innan valdagen stundtals för låg i relation till antalet väljare. Detta utvecklas vidare i nästa avsnitt, *bemanning av förtidsröstningen*.

I likhet med valåret 2018 såg Stocksunds bibliotek under valåret 2022 den största procentuella minskningen av antal väljare. I år låg minskningen på 12 procent. Röstmottagningsstället mottog som minst 24 och som flest 115 väljare under en dag.

Lokal	Val 2018	Val 2022	Skillnad mot 2018	Skillnad mot 2018 enbart sista veckan
Djursholms bibliotek	1 736	2 508	772	358
Enebybergs bibliotek	1 273	1 634	361	126
Mörby centrum	5 638	5 503	-135	192
Stocksunds bibliotek	702	616	-86	-81
Totalt	9 349	10 261	912	595

Bemanning av förtidsröstningen

Totalt rekryterades 42 förtidsröstmottagare som tjänstgjorde sammanlagt 1 506 timmar till en kostnad på cirka 256 000 kronor.¹

Enligt slutsatserna från valåret 2018, då samtliga bibliotek bemannades med tre röstmottagare per lokal, var att tre personer i vissa fall var något i överkant i förhållande till mängden väljare. Mörby centrum bemannades med tre röstmottagare i början av valperioden 2018 och utökades sedan till fyra och ibland fem röstmottagare då bemanningen visade sig vara något för låg. Slutsatsen efter valet 2018 blev att Mörby centrum borde ha en grundbemanning på fyra röstmottagare med möjlighet till extra förstärkning om en till två röstmottagare under sista veckan innan valdag. Med denna slutsats som grund bemannades Entrétorget under valåret 2022 med fyra röstmottagare som grundbemanning. Under vardagar förstärktes bemanningen med en röstmottagare mellan klockan 11.00 och 14.00 samt mellan klockan 16.00 och 19.00. Under helger bemannades lokalen med fyra röstmottagare som grundbemanning. Under valveckan utökades grundbemanningen med ytterligare en röstmottagare för att kunna möta tillströmningen av väljare och möjliggöra dubbla avprickningsbord. Bemanningen fungerade väl, men var något i underkant under helgen före valhelgen, då grundbemanningen fortfarande var fyra röstmottagare. Till framtida valår bör Entrétorget bemannas med en grundbemanning på fem röstmottagare som utökas till sex röstmottagare från och med helgen före valhelgen.

Enebybergs bibliotek bemannades med två röstmottagare under hela dagarna och förstärktes mitt på dagen med ytterligare en röstmottagare för att möjliggöra lunchraster. Trots att bemanningen

¹ Siffran inkluderar bemanningen av förtidsröstningsinsatsen *förtidsröstning med begränsat tillträde*.

fungerade väl kan ändå konstateras att den var något i underkant i förhållande till mängden väljare. Inför kommande valår rekommenderas en kontinuerlig bemanning på tre röstmottagare under samtliga dagar som röstmottagningen har öppet.

Djursholms bibliotek bemannades, i likhet med Enebybergs bibliotek, med två röstmottagare under hela dagen och förstärktes mitt på dagen med ytterligare en röstmottagare för att möjliggöra lunchraster under vardagar. Till skillnad från Enebybergs bibliotek bemannades Djursholms bibliotek med två röstmottagare under helgerna. Enkätundersökningen visar att två röstmottagare är ett något lågt antal röstmottagare för att kunna ge väljare en god service. Med årets oväntade ökade väljartillströmning stod det klart att bemanningen på Djursholms bibliotek var för låg i förhållande till mängden väljare. Detta framgår också av enkätundersökningen. Väljarantalet ökade särskilt under de tre sista dagarna innan valdagen och bemanningen utökades därför med ytterligare en röstmottagare för att möta väljartillströmningen under denna tid. Bemanningen på Djursholms bibliotek bör till nästa valår utökas till en grundbemanning på tre röstmottagare. Bemanningen bör sedan utvärderas dagligen och anpassas efter behov.

Stocksunds bibliotek, som under de senaste valåren har sett en minskad väljartillströmning fick under valåret 2022 kortare öppettider jämfört med valåret 2018 och bemannades med två röstmottagare istället för tre. Bemanningen fungerade väl, men med tanke på det minskande antalet väljare för varje valår bör det övervägas om Stocksund bibliotek ska fortsätta nyttjas som röstmottagarställe kommande valår.

Transport, förvaring och sortering av mottagna förtidsröster

I likhet med tidigare valår upphandlades uppdraget för transport, förvaring och sortering av förtidsröster inför valen 2022 och kontraktet tilldelades PostNord AB. Under de senaste valåren har Valmyndigheten kommit att fokusera alltmer på säkerhetsfrågor kring valarbete. Transport och hantering av stora mängder förtidsröster är ett av de mest kritiska momenten i hela valarbetet då förtidsröster inte bara innehåller röster utan även personuppgifter. Med detta som grund avtalades inför valåret 2022 att tvåhandsfattning skulle användas i PostNords alla hanteringsmoment med förtidsröster. Tvåhandsfattning innebär att det aldrig förekommer att endast en person hanterar röster, utan att det alltid är minst två. I PostNords hantering innebär det att det alltid var två personal som kom för att hämta röster efter röstmottagningsställets stängning.

Under förtidsröstningsperioden hämtade PostNord samtliga förtidsröster efter stängningsdags enligt ett körschema. I de fall då röstmottagarna inte hunnit färdigt med rösträkning och administration väntade PostNords personal tills det var klart för överlämning.

PostNord sorterade förtidsrösterna inför valdagen i röstlängdsordning och per distrikt. Samtliga förtidsröster levererades till Djursholms slott klockan 06.40 på valdagen. Under dagarna som följde valdagen levererade PostNord förtidsröster som tagits emot i andra kommuner, men som inte hunnit levereras till valdagens morgon. Under onsdagen den 14 september, det vill säga dagen för den så kallade onsdagsräkningen, levererade PostNord de sista förtidsrösterna.

Slutsatsen är att samarbetet med PostNord fungerade mycket väl under valåret 2022. Tvåhandsfattning ger en större trygghet och säkerhet i transporten och hanteringen av förtidsröster och bör avtalas under nästkommande valår.

Förtidsröstning med begränsat tillträde

Valnämnden har skyldighet att se till att röstmottagningsställets lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta. En utmaning är att ge tillräckliga möjligheter att rösta för personer som på grund av funktionsnedsättning, ålder eller sjukdom har svårigheter att ta sig till en vallokal eller förtidsröstningslokal. Av den här anledningen genomförs så kallad förtidsröstning med begränsat tillträde (tidigare kallad institutionsröstning) på omsorgsboenden och sjukhus i kommunen.

Inför valet 2022 visade Danderyds sjukhus, Svalnäs äldreboende, Birgittasystrarna, Annebergsgården, Stocksundsgården Tallgårdens äldreboende och Villa Odinslund stort intresse för den här typen av röstmottagningsinsats. Villa Odinslund var ny för i år att motta denna tjänst. Antalet sammanlagda väljare var dock färre i år jämfört med föregående valår. Differensen var 51 väljare vilket motsvarar en minskning på 21 procent. En bidragande förklaring till minskningen är att två av Annebergsgårdens totalt fyra avdelningar hade smittspridning av covid-19 när röstmottagningen genomfördes. Av smittskyddsskäl genomfördes inte röstmottagning på dessa två avdelningar. Detta förklarar troligtvis inte hela differensen i jämförelsen mellan valåret 2018 och 2022, men bär sannolikt en del av förklaringen.

Verksamhet	Antal väljare 2018	Antal väljare 2022	Skillnad mot 2018
Annebergsgården	28	8	-20
Birgittasystrarna	27	25	-2
Danderyds sjukhus	33	11	-22
Stocksundsgårdens äldreboende	27	16	-11
Svalnäs äldreboende	105	84	-21
Tallgårdens äldreboende	22	32	10
Villa Odinslund	-	15	15
Totalt	242	191	-51

Under tidigare valår har förtidsröstning med begränsat tillträde genomförts under söndagen innan valdagen, som i år inföll den 4 september. Eftersom ordinarie personal på äldreboenden oftast inte arbetar på helger bör detta omvärderas till nästa valår. Svalnäs äldreboende, Tallgårdens äldreboende och Danderyds sjukhus inkom med önskemål om att röstmottagningen skulle genomföras under ett annat datum än söndagen den 4 september. Därför genomfördes röstmottagning på Svalnäs äldreboende och Tallgårdens äldreboende under måndagen den 5 september och röstmottagningen på Danderyds sjukhus genomfördes under torsdagen den 1 september. Övriga verksamheter besöktes under söndagen den 4 september.

Bedömningen är att förtidsröstning med begränsat tillträde bör genomföras under vardagar i stället för helgdagar under kommande valår. En sådan ändring skulle underlätta schemaläggning av röstmottagare till insatsen. Vidare skulle ordinarie personal på verksamheterna finnas på plats. Till nästa valår bör även övervägas om röstmottagning med begränsat tillträde ska genomföras på Danderyds sjukhus eller inte. Under årets röstmottagning tillhandahöll Danderyds sjukhus en undanskymd lokal. Endast elva förtidsröster mottogs. En förutsättning för att röstmottagning med begränsat tillträde ska kunna genomföras på Danderyds sjukhus är att sjukhuset tillhandahåller en mer lämplig lokal.

Samma dag, direkt efter att röstmottagningen avslutats, genomfördes ambulerande röstmottagning på sjukhuset då fyra röster mottogs. Ett alternativ till kommande valår skulle kunna vara att endast genomföra ambulerande röstmottagning på Danderyds sjukhus i stället för förtidsröstning med begränsat tillträde.

Ambulerande röstmottagning

Ambulerande röstmottagning innebär att två röstmottagare genomför förtidsröströstmottagning hos väljare som på grund av ålder, sjukdom eller funktionsnedsättning inte kan rösta på något röstmottagningsställe.

Valnämnden beslutade att ambulerande röstmottagning skulle erbjudas under en dag under vecka 34, två dagar under vecka 35 och tre dagar under vecka 36, varav en dag skulle vara under valdagen. Tjänsten skulle erbjudas mellan klockan 09.00–15.30, förutom under valdagen då ambulerande röstmottagning skulle erbjudas mellan klockan 09.00–14.00. I likhet med valåret 2018 tjänstgjorde endast kanslimedarbetare som ambulerande röstmottagare. Under valet 2018 utfördes ambulerande röstmottagning av tre tjänstemän som hjälpte 19 väljare under valperioden. Bemanningen bedömdes i efterhand ha varit för snävt tilltagen. Inför valåret 2022 utökades därför antalet ambulerande röstmottagare från tre till fyra tjänstemän. Totalt fick 19 väljare hjälp med ambulerande röstmottagning under hela valperioden 2022, varav fyra av dessa avlade sin röst under själva valdagen. Bemanningen fungerade väl.

Valdagen

Valdagen påbörjades när PostNord överlämnade samtliga förtidsröster på slottet klockan 06.40. Lådorna med förtidsröster placerades efter distrikt på entréplan i slottet. Mellan 07.05 och 07.15 hämtade ordförande och vice ordförande förtidsrösterna. Klockan 07.45 anlände valnämndens ledamöter och ersättare till slottet.

Under valdagsmorgonen uppstod totalt sju vakanser som kunde fyllas med reserver. Under valdagen skickades även en extra reserv ut till valdistrikt 16, Skattkistans förskola, som hade svårt att klara av arbetsuppgifterna med befintlig bemanning.

Röstmottagare ringde löpande till valkansliet under valdagen med frågor som berörde röstmottagningen. Samtalsfrekvensen minskade under eftermiddagen och ökade igen vid rösträkningen och rösträkningens avslut. Valrelaterade samtal från väljare besvarades av kontaktcenter mellan 08.00–15.00. Därefter besvarades samtal av valkansliet.

Under valdagen granskade valnämnden samtliga vallokaler under förmiddagen och eftermiddagen i team om två. Varje team utgick från en checklista över moment att granska i varje vallokal. Checklistan var uppskattad och upplevdes underlätta granskningen. En liknande lista bör därför tas fram till kommande valår. Under valnämndens rondering under förmiddagen och eftermiddagen noterades att vissa valdistrikt inte arbetade med delad röstlängd efter anvisning varför det visade sig att praktiskt hjälp och instruktioner behövde ges på plats.

Trots rapporter om långa köer runt om i landet var detta inte en större utmaning i Danderyds kommun. På frågan: ”Hur väl upplevde du att eventuella köer i/till lokalen/lokalerna fungerade” gav röstmottagarna betyget 3,5 av 5 möjliga. Valsedelställen uppges vara den främsta faktorn till köbildningen. Kötiden för väljare uppges ha varit 10 minuter som mest.

Så långt det är känt förekom det under årets val inte några felaktiga avprickningar av väljare i röstlängderna. Detta är en betydande framgång. En trolig förklaring är det fokus som lades under utbildningen om vikten av att använda linjal kontinuerligt under avprickningen.

En särskild avvikelse som förekom under valdagen var att larm gick på två vallokaler under valnatten i valdistrikt 10 och 19. Dessa kunde snabbt stängas av efter telefonkontakt med L&T. Till nästa år bör frågan om larm kontrolleras ytterligare för att säkerställa att de är avstängda.

Mottagning av valdistriktens röster under valnatten skedde på Djursholms slott. Det första valdistriktet anlände till slottet klockan 23.17 och det sista klockan 02.37. Under valnämndens mottagning fanns fyra mottagningsbord med totalt åtta mottagare tillgängliga att ta emot valdistriktens röster. Då många distrikt anlände samtidigt orsakades kö, väntetid och stundtals pressad arbetssituation. På grund av ett tekniskt fel hos Länsstyrelsens telefonsystem var det svårt för många vallokaler att rapportera in sina valresultat till Länsstyrelsen. I vissa av dessa fall fick valkansliet ringa in resultaten till länsstyrelsen eftersom stoppet i telefonsystemet inte löstes innan rösterna hade lämnats in.

Onsdagsräkningen

Valnämndens preliminära rösträkning, vanligen kallad onsdagsräkningen, genomfördes den 14 september i Banérsalen på Djursholms slott. Klockan 09.00 hölls en gemensam utbildning och genomgång för dagen och förrättningen. Förrättningen började klockan 09.30 och genomfördes utan nämnvärda svårigheter. Rösträkningen genomfördes i fem grupper med två personer i varje. Från valnämnden deltog fyra personer inklusive valnämndens ordförande som ledde den slutliga granskningen av de underkända rösterna. Förrättningen avslutades strax efter klockan 18.00. Under kommande valår bör bemanningen under onsdagsräkningen inte vara lägre än tretton personer.

Sammanfattande slutsatser att ta med inför kommande val

- Kontakta gymnasieskolor vid rekrytering av röstmottagare för att nå ut till gruppen 18–20 år.
- Se över huruvida förtidsröstning med begränsat tillträde bör genomföras på Danderyds sjukhus.
- Utred möjligheten att genomföra förtidsröstning med begränsat tillträde under vardagar i stället för helg.
- Se över ett annat utrymme för förtidsröstmottagning på Djursholms bibliotek.
- Fortsätt med delad röstlängd. Se över hur arbetssättet kan förmedlas ännu tydligare till röstmottagare. Se även över möjlighet att erbjuda praktisk övning av detta moment.
- Överväg om Stocksunds bibliotek ska fortsätta vara ett av kommunens röstmottagningsställen.
- Utöka bemanningen i Enebyberg till tre röstmottagare som tjänstgör under hela dagen.
- Utöka bemanningen i Djursholm till en grundbemanning på tre röstmottagare. Bemanningen bör sedan utvärderas dagligen och anpassas efter behov.
- Utöka bemanningen på Entrétorget under valveckan så grundbemanningen blir sex röstmottagare.
- Fortsätt ge särskilt stöd vid möblering av vallokaler Skattkistans förskola, Stocksundsskolans idrottshall, Vendestigens förskola och Träffpunkt Enebyberg.

- Fortsätt använda framtagen karta i A0-format över valdistrikt, vallokaler, adresser och fastigheter
- Se över arvodet för lokalansvariga med ansvar för flera vallokaler.
- Fortsätt använda valsedelräknare.
- Avtala tvåhandsfattning med leverantör som hanterar transport, förvaring och sortering av förtidsröstning.
- Fortsätta lägga tydligt fokus under utbildningen om viken av att använda linjal kontinuerligt under avprickningen

Emelie Woodhouse

Valsamordnare